

Етичен кодекс на служителите от министерството на вътрешните работи с полицейски правомощия

Утвърден е ритуалът за полагане на клетва от служителите на МВР с полицейски правомощия

Със заповед на министъра на вътрешните работи проф. Георги Петканов е утвърден сценарий по ритуала за полагане на клетва и клетва по Етичния кодекс на служителите от МВР с полицейски правомощия. Заповедта предвижда до 5 юли 2005 да бъде организирано полагането на клетва от всички действащи служители. Текстът формулира основните им задължения към държавата и обществото:

- Да служат достойно в името на реда и сигурността, като спазват и прилагат Конституцията и законите на Република България.
- Да опазват живота, здравето и законните интереси на гражданите без предубеденост и дискриминация.
- Да оправдават общественото доверие и да бъдат непоколебими в призванието си да служат и помагат на хората.
- Да спазват етичните правила и норми в професионалната си дейност и да работят за изграждането на положителен образ на службите за ред и сигурност.
- Да работят добросъвестно и да спазват стриктно правилата, принципите и нормите на българския полицейски Етичен кодекс.

Пълен текст на Етичния кодекс

Преамбюл

Полицията в Република България е държавна институция, която осъществява дейността си в служба на обществото. Тя защитава живота и имуществото на гражданите, опазва обществения ред и противодейства на престъпността при стриктно спазване на закона, зачитане на основните права и свободи на гражданите и утвърждаване принципите на правовата държава. В своята ежедневна дейност полицията се стреми да въведе професионални стандарти и практики, утвърдени на европейско и световно равнище, да отговори на очакванията на хората и да изгради положителен обществен образ.

В този процес, приемането на етични правила за поведение на служителите от Министерство на вътрешните работи с полицейски правомощия е осъзната от полицейската институция необходимост.

Република България се вписва пълноценно в общеевропейския стремеж към изграждане на единни стандарти на полицейската дейност, довел до създаването на Европейския кодекс по полицейска етика, приет от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 19 септември 2001 г. Настоящият Етичен кодекс е създаден в изпълнение на препоръките, съдържащи се в този документ.

Етичните правила за поведение ангажират моралния дълг на служителя. Всеки отделен полицейски служител, осъществяващ своите професионални задължения в услуга на обществото, допринася за формиране на облика на цялата полицейска институция.

От служителите на Министерство на вътрешните работи с полицейски правомощия се очаква да възприемат етичните норми на поведение и да се стремят да изпълняват своите задължения в съответствие с принципите на професионалната етика. Несъобразяването с етичните норми на поведение води до уронване на престижа на полицейската институция, загуба на общественото доверие и подкрепата за цялостната полицейска дейност.

ГЛАВА ПЪРВА

Общи приложения

РАЗДЕЛ I

Обхват на кодекса

01. Етичните правила в този кодекс са приложими спрямо административния персонал и служителите на Министерство на вътрешните работи с полицейски правомощия, наричани по-долу полицейски служители, и се отнасят до:

- (а) взаимоотношенията между полицейските служители, гражданското общество и отделните граждани;
- (б) взаимоотношенията между полицейския служител и органите на съдебната власт;
- (в) взаимоотношенията между отделните полицейски служители;
- (г) правата и задълженията на полицейския служител.

РАЗДЕЛ II

Цели на кодекса

02. Етичният кодекс има за цел:

- (а) да определи етичните стандарти за професионалната дейност на полицейския служител;
- (б) да развива полицейска култура и професионални ценности, основани на принципите на хуманността и зачитането на правата на човека в борбата с престъпността;
- (в) да утвърди принципите на полицейската дейност, основани на модела за работа на полицията в близост до обществото;
- (г) да подпомогне приобщаването на българските полицейски служби към процеса на изграждане на обща европейска полицейска култура;
- (д) да подпомогне обучението на полицейските служители за постигане на професионално етично поведение в тяхната работа.

РАЗДЕЛ III

Върховенството на закона в работата на полицейския служител

03. Полицейският служител изпълнява задачите си при спазване на Конституцията на Република България, международните актове, които Република България е ратифицирала, както и законите и подзаконовите нормативни актове.

04. Полицейският служител винаги проверява законността на действията, които възнамерява да предприеме.

05. Стриктно спазване на закона от страна на полицейския служител допринася за гарантирането на правата и свободите на гражданите, за авторитета на институциите в Република България, опазването на мира и обществения ред, защитата на гражданите и тяхното имущество от противоправни посегателства.

ГЛАВА ВТОРА

Общи правила за етично поведение на полицейския служител

РАЗДЕЛ I

Поведение и облик на полицейския служител в обществото

06. Полицейският служител изпълнява своите задължения в услуга на гражданското общество.

07. Полицейският служител пази доброто име на институцията, която представлява.

08. Полицейският служител насърчава хората да уважават закона, като дава личен пример с поведението си.

09. Полицейският служител се отнася с уважение към всички представители на обществото, като отчита неравностойното положение на уязвимите обществени групи.

10. При изпълнение на своите професионални задължения полицейският служител търси подкрепата на обществеността и съдейства за установяването на добри отношения полиция - гражданско общество.

11. Полицейският служител съдейства за ефективното сътрудничество с органите на изпълнителната власт, местното самоуправление и местната администрация, неправителствените организации и други представители на обществеността, като запазва независимост по отношение на професионалните си компетенции.

12. Полицейският служител изпълнява стриктно и безпристрастно своите професионални задачи, като носи отговорност за своите действия или бездействие.

13. Полицейският служител не злоупотребява с правомощията си, разчитайки че няма да му бъде наложена санкция в качеството му на орган на властта.

14. При изпълнение на професионалните си задължения, полицейският служител се представя, като при необходимост се легитимира с полицейска карта и/или знак.

15. Полицейският служител, независимо дали носи униформа или цивилни дрехи, изпълнява своите задължения в изряден външен вид, който не уронва престижа на полицейската институция.

16. Полицейският служител не трябва да бъде в нетрезво състояние или под въздействието на упойващи вещества и медикаменти, влияещи върху изпълнението на служебните му задължения.

17. Полицейският служител, дори когато не е на работа, при необходимост се намесва по своя инициатива и оказва помощ на всяко лице в опасност, като, в зависимост от възможностите, съдейства за предотвратяване или пресичане на прояви от всякакъв характер, нарушаващи обществения ред, защитава от посегателства личността, личната и обществената собственост.

РАЗДЕЛ II

Зачитане на човешките права и свободи на гражданите и недопускане на дискриминационно поведение

18. Полицейският служител зачита и опазва правата на всички хора, заложили в Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи, релевантните международни актове и българското законодателство.

19. Полицейският служител следва принципа, че всеки обвинен в криминално престъпление трябва да бъде считан за невинен до доказване на противното от страна на съда.

20. Във всички свои действия, полицейският служител зачита правото на живот на всеки човек, като използва физическа сила, помощни средства или оръжие само в предвидените от закона случаи, при абсолютна необходимост и пропорционално на заплахата в конкретната ситуация.

21. При изпълнение на професионалните си задължения, полицейският служител зачита достойнството на всеки човек, като при никакви обстоятелства не извършва, провокира или толерира какъвто и да било акт на изтезание, нечовешко и унизително отношение или наказание.

22. Полицейският служител зачита правото на свобода и сигурност на личността, като ограничава това право само в законоустановените случаи и по законосъобразен начин.

23. Полицейският служител зачита правото на личен и семеен живот, неприкосновеността на жилището и тайната на кореспонденцията, като ограничава това право само в законоустановените случаи и по законосъобразен начин.

24. Полицейският служител изпълнява своите задачи, като се ръководи от принципите за безпристрастност и недопускане на дискриминация, и формира своето вътрешно убеждение само на базата на събраните чрез законоустановени способи факти и данни по конкретния случай.

25. Полицейският служител, в действията си, винаги се съобразява с основните човешки права, между които правото на свобода на мисълта, съвестта, религията, изразяването на мнение, правото на мирни събрания, свободно движение и мирното ползване на собствеността на всеки човек.

26. Полицейският служител уважава отделните граждани и общности, като зачита техните традиции, вярвания и начин на живот, съвместими с правовата държава.

27. Полицейският служител не допуска дискриминация на базата на пол, раса, език, религия, образование и убеждения, политическа принадлежност, мнение, национален или социален произход, етническа принадлежност, инвалидност, възраст, сексуална ориентация, лично и обществено положение, имуществено състояние или друго основание.

РАЗДЕЛ III

Поведение, недопускане на прояви на корупция

28. Полицейският служител не трябва да се поставя в материална или друга зависимост от отделни лица или организации.

29. Полицейският служител не се възползва от правомощията си с цел лично облагодетелстване или друга користна цел.

30. Полицейският служител се противопоставя и е длъжен да информира своите началници или съответните органи за всеки акт на корупция, достигнал до неговото знание.

РАЗДЕЛ IV

Взаимоотношения със съдебната власт

31. Полицейският служител съдейства за установяването, поддържането и развитието на функционално и ефективно сътрудничество с представителите на следствието, прокуратурата и съда.

32. Със своите професионални знания и умения полицейският служител подпомага органите на съдебната власт.

33. Полицейският служител стриктно изпълнява процедурите, предвидени от закона, и допринася за събирането на достатъчни и годни доказателства при разследването на престъпления.

34. Полицейският служител е лоялен партньор на правосъдието, като зачита независимостта и безпристрастността на съдиите и не възпрепятства изпълнението на влезли в сила съдебни актове.

35. Полицейският служител зачита правото на адвокатска защита, като съдейства за ефективното му осъществяване.

РАЗДЕЛ V

Взаимоотношения между служителите в полицейската институция

36. Полицейската институция е йерархично организирана институция с ясно разпределени отговорности.

37. Полицейският ръководител е отговорен за заповедите, които издава, за тяхното изпълнение и последствията от тях.

38. Полицейският ръководител е пример за професионална, безпристрастна и ефективна полицейска служба.

39. Полицейският ръководител подкрепя служителите, за които отговаря и ги окуражава към по-нататъшно професионално развитие.

40. Полицейският ръководител насърчава коректното изпълнение на професионалните задължения на своите подчинени посредством съвет, даване на насоки или предприемане на други подходящи корективни мерки.

41. Полицейският ръководител проявява чувство за отговорност към подчинените си, като предприема адекватни мерки за решаване на техните проблеми, които биха могли да рефлектират върху изпълнението на професионалните им задължения.

42. Полицейският служител изпълнява добросъвестно всички законни заповеди на своите ръководители.

43. Полицейският служител не трябва да изпълнява заповед, нареждаща му да извърши явно незаконни действия. Ако счита, че дадена заповед е такава, той трябва да сподели подозренията си пред органа, който я е издал, или, ако е необходимо, пред по-висшестояща инстанция. В случай, че заповедта бъде потвърдена, той има право да поиска писмено нареждане за нейното изпълнение.

44. Орган, потвърдил заповед, ангажира собствената си отговорност, ако се установи, че тази заповед е незаконна. Ако подозрението за незаконност е било изтъкнато неоснователно, с цел неизпълнение на дадена заповед, може да бъде ангажирана отговорността на съответния служител.

45. Полицейският служител дава точен и обективен отчет пред своите ръководители за изпълнението на възложените му задачи.

46. Полицейският служител оказва професионална помощ на колегите си при изпълнение на служебните задачи.

47. В отношенията между полицейските служители не се допускат никакви форми на дискриминация.

48. Полицейският служител не прави изказвания и не отправя призови към колегите си за участие в мероприятия, нарушаващи обществения ред или професионалната дисциплина.

49. Всеки полицейски служител, който е станал свидетел на неетично или опасно поведение, на насилие, нехуманно или обидно отношение към което и да е лице от страна на друг полицейски служител, предприема действия за прекратяването им и докладва на ръководителя си, независимо от положението в йерархията на извършителя на подобни действия.

РАЗДЕЛ VI

Подбор и обучение на полицейския служител

50. Полицейската институция се стреми да отразява в максимална степен многообразието на обществото, на което служи.

51. Полицейската институция е отворена за всички български граждани, които отговарят на условията, посочени в законите и подзаконовите нормативни актове, като не допуска дискриминация при извършването на подбора на кандидатите.

52. При подбора на кандидати за работа в полицейската институция се отчита наличието на качества, отговарящи на изискванията за професионална етика.

53. Всяко лице, което постъпва на работа в полицейската институция, се задължава да изпълнява възможно най-добре възложените му задачи.

54. Обучението на полицейския служител утвърждава основните ценности на демокрацията, върховенството на закона, спазването на човешките права и етичните стандарти на поведение. То създава подходящи условия за усвояване на професионални знания и умения.

РАЗДЕЛ VII

Полицейският служител и служебната информация

55. Обработването на лични данни от полицията трябва да бъде осъществявано съобразно международните принципи за защита на данните и вътрешното законодателство, и трябва да бъде ограничено до степен, необходима за изпълнението на законосъобразни специфични цели.

56. Служебната информация, с която разполага полицейският служител, не може да бъде използвана с користна цел, нито да бъде разгласявана пред други лица, освен по предвидения от закона ред.

57. Полицейският служител спазва нормативните изисквания за достъп до информацията, като съблюдава правилата за защита на класифицираната информация и запазва анонимността на лицата.

58. Събирането на информация от страна на полицейския служител трябва да бъде подчинено на основните принципи в дейността на полицията - спазване на закона и професионалната етика.

59. Полицейският служител предоставя на обществеността точна и обективна информация за своите действия, без да разгласява класифицирана информация.

60. Полицейският служител не бива съзнателно или поради небрежност да разгласява каквито и да било невярна, подвеждаща или неточна устна или писмена информация, или да вписва неверни данни в документи, съхранявани или изисквани за полицейските нужди.

РАЗДЕЛ VIII

Отчетност и контрол на полицията

61. Полицейският служител носи отговорност пред държавата, гражданите и техните представители и е обект на независим граждански и институционален контрол относно качеството и ефективността на предоставяните от него обществени услуги.

62. Полицейската институция търси най-ефективните механизми и практики за отчетност и прозрачност, които дават възможност за диалог и взаимно доверие с обществеността.

63. Всички полицейски действия могат да бъдат обект на жалби от страна на гражданите, като подлежат на обективна проверка от страна на упълномощените от закона органи.

ГЛАВА ТРЕТА

Етични стандарти при осъществяване на полицейските действия

РАЗДЕЛ I

Полицейският служител и жертвите на престъпления и произшествия

64. Полицейският служител осигурява необходимата подкрепа, помощ и информация на жертвите, като предприема следните действия:

(а) намесва се в тяхна защита, ако присъства на мястото на инцидента;

(б) приема ги и ги изслуша във възможно най-кратък срок;

(в) при нужда им съдейства за получаване на медицинска помощ;

(г) показва, че е на тяхно разположение и им отделя необходимото време;

(д) успокоява ги и ако е необходимо оказва съдействие за решаване на най-належащите им проблеми, възникнали във връзка с извършеното правонарушение;

(е) работи съвестно по конкретния случай и информира жертвите за неговото развитие;

(ж) при необходимост осигурява защита на личността и собствеността на жертвите;

(з) насочва ги към съответните социални служби, които биха могли да им помогнат, а при нужда - лично се свързва с тях.

65. В отношенията си с жертвите на престъпления и произшествия полицейският служител трябва да показва уважение като:

(а) не допуска дискриминация или привилегировано отношение;

(б) не си позволява фамилиарност и взема под внимание желанието им да уведомят своите близки за случилия се с тях инцидент;

(в) проявява учтивост и интерес към думите на жертвата, без да засяга лични въпроси, които нямат пряко отношение към случая.

66. Полицейският служител трябва да проявява тактичност и деликатност, когато се налага да информира за инцидента близките на жертвата.

67. При вземане на показания от жертвите на престъпления полицейският служител спазва принципа на конфиденциалност.

РАЗДЕЛ II

Полицейският служител и свидетелите на престъпления

68. Полицейският служител отчита специфичните нужди на свидетелите и се ръководи от правилата за защита и подкрепа по време на разследването, особено в случаите, когато има риск от заплаха за свидетелите.

69. Във взаимоотношенията си със свидетелите полицейският служител:

(а) проявява учтивост и осигурява подходяща обстановка за вземане на показания;

(б) се съобразява с психологическото състояние на свидетеля /емоции, страх и пр./;

(в) показва, че е на разположение на свидетеля;

(г) стриктно се придържа към правилата за професионална тайна;

(е) въздържа се от всякакви оценки за произхода, социалното положение, съдебното минало или контактите на свидетеля;

(ж) вярно записва и предава показанията на свидетеля.

70. Неявяването на свидетел и неговото принудително довеждане не са основание за полицейския служител да нарушава нормите в настоящия раздел.

РАЗДЕЛ III

Полицейският служител и правонарушителите

71. Полицейският служител не прикрива доведено до знанието му правонарушение или такова, на което е свидетел, като предприема необходимите действия за неговото предотвратяване, пресичане и разкриване.

72. В отношенията си с правонарушителите полицейският служител демонстрира честност и безпристрастност, като взема под внимание всички факти по случая при констатиране и разследване на правонарушението.

73. В случаи на агресивно поведение от страна на правонарушителя, полицейският служител полага всички усилия, за да предотврати или пресече възможно най-бързо правонарушението и настъпването на неговите общественоопасни последици.

74. При взаимоотношенията си с правонарушителите полицейският служител запазва неутрално поведение, като действа по начин, който не подлага под съмнение неговата обективност.

РАЗДЕЛ IV

Полицейският служител и задържаните лица

75. Полицейският служител информира незабавно задържаното лице за основанията за неговото задържане и предвидената от закона отговорност.

76. Полицейският служител носи отговорност за живота, здравето и спазването на правата на всяко задържано лице.

77. Полицейският служител не подлага задържаните лица при никакви обстоятелства на изтезание, физическо или психическо насилие, нехуманно или унищително отношение.

78. Полицейски служител, който е станал свидетел на полицейско насилие спрямо задържаното лице, се намесва, за да го спре и уведомява за това своите ръководители.

79. Полицейският служител се грижи за защита на живота и здравето на всяко задържано лице, като при необходимост му осигурява възможност за оказване на медицинска помощ.

80. Полицейският служител осигурява възможност на задържаното лице да упражни правото си на защита.

81. Полицейският служител осигурява възможност на задържаното лице да информира свой близък, роднина или трето лице за факта на задържането си, освен в случаите, предвидени в закона.

82. Полицейският служител освобождава задържаното лице веднага след отпадане на основанията за задържането му.

83. Полицейският служител води стриктно, пълно и точно служебната документация, свързана със задържаното лице.

РАЗДЕЛ V

Употреба на сила

84. Полицейският служител не злоупотребява с дадените му от закона правомощия, като употребява физическа сила, помощни средства или оръжие единствено в случаите, предвидени от закона, при наличието на неизбежна необходимост, пропорционално на опасността и в степента, необходима за постигането на законова цел.

85. Полицейският служител, който се намира на мястото на инцидент, разполага с възможността да направи преценка дали да използва физическа сила, помощни средства или оръжие и в каква степен.

86. Полицейският служител употребява физическа сила, помощни средства и оръжие само в краен случай и прекратява използването им незабавно след отпадане на необходимостта.

87. Полицейският служител оказва помощ на лицата, спрямо които е употребена физическа сила, помощни средства или оръжие, веднага след отпадане на основанията за прилагането им и са постигнати целите за тяхната употреба.

88. Заплахата с оръжие извън методите, определени от професионалните правила за намеса, представлява поведение на полицейския служител, противоречащо на принципите на професионалната етика.

89. Полицейският служител има същите граждански и политически права като останалите граждани. Ограничения на права могат да бъдат въведени със закон и само ако те са необходими за упражняването на функциите на полицията в едно демократично общество.

90. Полицейският служител има същите социални и икономически права като останалите държавни служители. Той има правото да се организира и да участва в представителни организации, да получава подходящо възнаграждение и социално осигуряване, да му се предоставят специални здравни услуги, психологическа помощ и мерки, свързани с неговата сигурност, отчитащи спецификата на полицейската работа.

91. Полицейският служител, като всички граждани, има правото на работна среда, позволяваща пълна изява на неговите способности и свободна от всякаква форма на физическо или психическо насилие и дискриминация.

92. Полицейската институция търси най-добрите механизми и практики, съобразени с европейските стандарти, за разглеждане, реализиране и обжалване на дисциплинарните мерки спрямо полицейския служител.

93. Полицейският служител, който е обект на необосновани обвинения, свързани с неговите задължения, е подкрепян от всички държавни институции, ведомства и организации.

94. Полицейският служител е защитен от закона при правомерна употреба на физическа сила, помощни средства или оръжие.

95. Полицейският служител, при изпълнение на своите професионални задачи, е неприкосновен, като се ползва от особена защита при противоправни посегателства спрямо него.

96. Полицейският служител не може да бъде санкциониран поради факта, че е докладвал за случай на нарушение на професионалната етика, освен ако подобен акт не се окаже злонамерен или неоснователен.

97. Правилата на поведение, съдържащи се в настоящия кодекс, са неизменна част от ежедневната полицейска дейност.

98. Спазването на етичните правила за поведение е гаранция за законността на действията на полицейския служител и защита от неоснователни обвинения.

99. Чрез спазването на правилата на поведение, заложиени в Етичния кодекс и приети от всеки полицейски служител, се допринася за изграждането и утвърждаването на положителния образ на полицейската институция.

100. Настоящият етичен кодекс е отворен документ, подлежащ на непрекъснато развитие и обогатяване.